

стандарт-кост стандартні (нормативні) витрати списуються безпосередньо на рахунок виробництва. Відхилення ж від норм протягом року на відміну від вітчизняного нормативного методу можуть нагромаджуватися на окремих (спеціальних) рахунках відхилень і повністю списуватися на фінансові результати підприємства, тобто без відображення на рахунках витрат виробництва; г) система «стандарт-кост» не передбачає аналітичного обліку витрат за об'єктами калькуляції (видами продукції, замовленнями і т.д.). Витрати в межах стандартів обліковують на єдиному рахунку і лише для обліку відхилень від стандартів передбачають окремі рахунки, які у кінці звітного періоду закривають у більшості випадків рахунком «Собівартість реалізації». Така методика значно полегшує аналітичний облік витрат. Система нормативного обліку витрат і калькулювання собівартості передбачає детальний аналітичний облік у розрізі об'єктів віднесення витрат за трьома складовими: за нормами, зміни норм, відхилення від норм. Фактична собівартість виготовленої продукції визначається як алгебраїчна сума цих складових. Така методика обліку є більш трудомісткою та менш оперативною порівняно з системою «стандарт-кост».

До переваг методу нормативних (стандартних) витрат доцільно віднести наступні: 1) забезпечує інформацією про очікувані витрати на виробництво і реалізацію продукції; 2) робить можливим застосування управління за відхиленнями (Звіт про доходи і витрати складається із виділенням відхилень від нормативів і вказуванням причин їх виникнення); 3) надає можливість встановлювати ціни на основі раніше обчисленої собівартості одиниці продукції; 4) дозволяє більш раціонально оцінювати витрати, оскільки усуває небажані розбіжності при веденні обліку в системі фактичних (історичних) витрат; 5) дозволяє обліковувати витрати за центрами відповідальності; 6) є більш економічним, ніж метод історичних витрат, оскільки застосування нормативних витрат може зменшити витрати, необхідні для ведення обліку; 7) сумісний з такими важливими інструментами управлінського обліку, як гнучкі бюджети змінних витрат і метод “директ-костинг”.

Література

1. Бруханський Р. Ф. Нормування і контроль за затратами на виробництво в сільському господарстві / Р. Ф. Бруханський // Природничі та гуманітарні науки. Актуальні питання. Тези доповіді наукової конференції. – Тернопіль, 1995. – С. 203-204.
2. Завитій О.П. Директ-костинг як метод управлінського обліку / О. П. Завитій, Р. Ф. Бруханський // Економічні проблеми розвитку Західноукраїнського агропромислового комплексу в умовах переходу до ринкової економіки. – Тернопіль, 1996. – С. 24-25.
3. Застосування кластерного підходу в адмініструванні податків : навч. посіб. / К. В. Зінкевич, Р. Ф. Бруханський. – Тернопіль : ДПА в Тернопільській області, 2004. – 18 с.

Н. Тодорович

Тернопільський національний економічний університет

АДАПТАЦІЯ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ВИТРАТ ДІЯЛЬНОСТІ ДО ВИМОГ МЕНЕДЖМЕНТУ

Пріоритетне завдання ґрунтовного дослідження методики визнання та обліку затрат і необхідності розробки для підприємства оптимальної системи контролю за собівартістю продукції виробничих підрозділів на основі розши-

рення аналітичності групування затрат, що застосовують в обліку, формують сучасні вимоги менеджменту.

Облік витрат є складовим елементом загальної системи управлінського обліку, домінуючу функцію якого становить процедура забезпечення даних для контрольних управлінських рішень. Тобто, обліком витрат, який іноді називають калькуляцією витрат, слід вважати обліково-аналітичний процес, в якому витрати виробництва аналізуються й інтерпретуються у вигляді, придатному для прийняття управлінських рішень і забезпечення контролю за їх виконанням.

Основною метою калькулювання витрат є вимірювання, фіксація і облік витрат на виробництво та порівняння цих витрат із заздалегідь визначеними показниками, встановленими керівництвом. У цьому значенні калькуляція (облік) витрат виступає надзвичайно важливим інструментом контролю. Зокрема, виробничі підприємства повинні вести облік витрат не лише для визначення прибутку і складання зовнішніх фінансових звітів, але й для того, щоб надати корисну інформацію, необхідну менеджерам для прийняття управлінських рішень. При цьому, щоб задовольнити вимоги обліку, не завжди слід точно відстежувати, як витрати розподіляються між окремими видами продукції. Тут важливо визначити, яка частина витрат має бути віднесена на реалізовану продукцію, а яка на запаси.

В окремих випадках для прийняття економічно обґрунтованих управлінських рішень необхідна більш точна інформація про витрати по видах продукції. За рахунок точнішого вимірювання ресурсів, які припадають на кожний вид продукції або об'єкт витрат, організація може також виявити внутрішні джерела прибутків. Якщо облікова система підприємства не забезпечує достатньо точного обліку споживання ресурсів по видах продукції, облікова собівартість буде викривлена, і виникне небезпека, що менеджери відмовляться від випуску прибуткових видів продукції чи продовжуватимуть випускати ті види, які насправді прибутку не приносять. Наприклад, загальною вимогою на ринках спеціалізованих продуктів та послуг є встановлення конкурентної цінової пропозиції. Однак, не знаючи витрат на виробництво одиниці продукції чи послуг практично неможливо правильно встановити її ціну.

У вітчизняній практиці прийнято ототожнювати методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції. Залежно від виду продукції, технологічної складності її виготовлення, організаційних особливостей на підприємстві тощо можуть застосовуватись різні методи обліку витрат та калькулювання собівартості продукції. При цьому під методом обліку витрат і калькулювання у вітчизняній практиці прийнято розуміти сукупність прийомів і способів збору, нагромадження й систематизації інформації з метою обчислення собівартості продукції і контролю витрат. Недоліком такої класифікації є її побудова на двох різних принципах: 1) способі контролю за витратами (поточний контроль за діючими нормами чи контроль за підсумками роботи за місяць); 2) способі групування витрат за об'єктами обліку (замовленнях, переділах або процесах). Зважаючи на те, що виявлення відхилень від норм і облік цих відхилень не є відмінною рисою лише нормативного методу, пропонуємо покласти в основу класифікації методів обліку витрат єдину ознаку – спосіб групування витрат на

виробництво за окремими об'єктами обліку (замовленнями, переділами, процесами, окремими видами продукції, групами однорідних видів продукції тощо).

В Україні досі не існує бажаної єдності щодо класифікації вітчизняних методів обліку витрат і калькулювання собівартості продукції. Як і раніше, в нормативних документах (наприклад, у галузевих Методичних рекомендаціях з обліку витрат і калькулювання) серед основних методів називають позамовний, попередільний і нормативний, кожний з яких характеризується специфічними рисами й сферою застосування.

З метою вибору для конкретних підприємств оптимальної методики обліку витрат і калькулювання собівартості продукції та, враховуючи організаційно-технологічні особливості галузі, необхідно розглянути всі запропоновані методи та запровадити найбільш ефективний. Важливим моментом при цьому є врахування нагромадженого вітчизняного досвіду, а також стандартів облікової практики підприємств зарубіжних країн. Правильний вибір методів обліку витрат визначається особливостями технологічних процесів, що використовуються на виробництві і залежить від керівництва і бухгалтерів самого підприємства.

В наш час на вітчизняних підприємствах згідно чинного законодавства України можуть використовуватись наступні методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції: простий, позамовний, попередільний, нормативний. У світовій обліковій практиці виділяють два основних методи обліку витрат виробництва, основним концептуальним питанням яких є трактування ролі в процесі виробництва постійних непрямих витрат. Дані методи можуть використовуватись практично для будь-якого виду діяльності і відрізнятись ступенем відображення витрат: а) метод обліку витрат і калькулювання неповної собівартості (“директ-костинг”); 2) метод обліку витрат і калькулювання повної собівартості (“стандарт-кост”).

Досліджені методи обліку витрат і калькулювання повної та неповної собівартості продукції, мають як переваги, так і недоліки. Тому на практиці ці методи доцільно застосовувати паралельно, в залежності від цілей управління. За даними повного обліку витрат можна встановити рентабельні ціни на основну продукцію підприємства на довготривалу перспективу. Частковий (неповний) облік витрат забезпечить процес прийняття управлінських рішень щодо вибору між самостійним виробництвом і закупками зі сторони, рішень про додаткові замовлення при недостатній завантаженості виробничих потужностей. Використання у цих випадках методу повної собівартості може призвести до помилкових рішень.

Література

1. Бруханський Р. Ф. Проблеми і пріоритети інформаційного забезпечення стратегічного менеджменту сільськогосподарських підприємств України / Р. Ф. Бруханський // Економічний аналіз. – 2011. – Вип. – Т. 9. – С. 69-71.
2. Бруханський Р. Ф. Оптимізація процесу нарахування і виплати дивідендів у сільськогосподарських підприємствах України / Р. Ф. Бруханський // Інноваційна економіка. – 2010. – Випуск 5 (19). – С. 220-224.
3. Бруханський Р. Ф. Особливості концепції дивідендної політики сільськогосподарських підприємств / Р. Ф. Бруханський // Наука молода. – Тернопіль : Економічна думка, 2003. – № 1. – С. 73-78.